

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО; ФІНАНСОВЕ ПРАВО

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2024.56.315687>

УДК 346.1

О. В. Серт, аспірант, адвокат

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Навчально-науковий інститут права

Кафедра економічного права та економічного судочинства

вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна

e-mail: sertoleksandr@gmail.comORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-3882-8813>**ВИКОНАВЧІ ДИРЕКТОРИ В СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН**

У статті аналізуються правовий статус та функції виконавчих директорів. Сформульованою метою дослідження є аналіз повноважень виконавчих директорів та закріплених за ними функцій для формулювання чіткого уявлення про їхню роль у корпоративному управлінні в Україні. Для досягнення мети дослідження використано методи техніко-юридичного аналізу, синтезу, аналогії, моделювання, комплексного дослідження, структурно-функціональний, порівняльно-правовий та інші методи наукового пізнання. Метод техніко-юридичного аналізу використано під час оцінки використовуваної термінології у правових актах. У статті вказується на проблематику з нормативною термінологією: Закон № 1953-IX вважає всіх членів ради директорів «керівниками», а таке не відповідає критерію «якість закону», не враховує як зміст, що вкладається у цей термін іншими правовими актами, так і функціональні відмінності між повноваженнями виконавчих та невиконавчих директорів. Автором запропоновано уточнити зміст терміну «керівник» та розмежувати функції управління з функціями контролю та управління ризиками, чітко визначаючи останні як виняткові для невиконавчих членів ради директорів. Використання структурно-функціонального методу дозволило встановити функціональні особливості окремих складових однорівневої структури корпоративного управління. Для приватних акціонерних товариств з невеликою кількістю акціонерів запропоновано дозволити створення виконавчого органу без обов'язкового створення ради директорів або наглядової ради, оскільки Закон № 2465-IX вже дозволяє для них уникнути відповідних управлінських структур однорівневої чи дворівневої систем, однак реалізація норм у чинній редакції форму не наповнюватиме змістом. Метод комплексного дослідження дозволив використати напрацювання не тільки науки господарського права, але й інших галузевих наук. Виконавчі директори, обрані до складу ради директорів, набувають правосуб'єктності у межах корпоративних відносин як фізичні особи, що здійснюють функції ради директорів (у їхньому випадку – функції управління поточною діяльністю корпорації). Із виконавчими директорами укладаються трудові договори, отже обрання їх до складу ради директорів породжує ще й трудові відносини. Корпоративних прав у них не виникає, якщо вони не є учасниками (акціонерами). У статті зазначається, що виконавчі директори, які не є учасниками (акціонерами), не є суб'єктами корпоративного спору. Також, виснувається, що Велика Палата Верховного Суду, розглядає спори про

звільнення керівників та членів виконавчого органу у господарській юрисдикції, підкреслюючи превалююче значення у них дотримання процедури ухвалення оскаржуваних рішень.

Ключові слова: однорівнева структура корпоративного управління, рада директорів, акціонерне товариство, виконавчий директор, головний виконавчий директор, керівник, корпорація.

Постановка проблеми. Запровадження однорівневої структури корпоративного управління у національних корпораціях (товариствах, що утворені об'єднанням учасників та належних їм капіталів для здійснення господарської діяльності) зумовлює необхідність чіткого розуміння ролі та функцій членів ради директорів в цілому, як виконавчих, так і невиконавчих, у тому числі незалежних, так і ролі та функцій виконавчих директорів зокрема. Виконавчі директори, відповідаючи за систематичне управління корпорацією, мають значний вплив на її поточну (операційну) діяльність. Головний виконавчий директор діє від імені корпорації, інший виконавчий директор також може бути наділений такими повноваженнями. Все зазначене породжує правові питання щодо підзвітності виконавчих директорів, їхньої взаємодії з іншими членами ради директорів та третіми особами. Також, це створює необхідність визначитись із їхнім правовим статусом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки у вітчизняній правовій науці приділено достатньо уваги корпоративним відносинам (Г. Ю. Смірнов, В. І. Цікало, І. В. Лукач, Ю. М. Жорнокуй та ін.), господарській компетенції органам корпорації (О. В. Гарагонич, А. В. Смітюх, О. Р. Кібенко та ін.), корпоративному управлінню (І. В. Спасибо-Фатєєва, Л. В. Сіщук та ін.). Господарську компетенцію ради директорів у Великобританії та Європейському Союзі досліджувала О. Р. Кібенко. Аналізували підходи до модернізації корпоративного законодавства України, в тому числі, у частині запровадження однорівневої структури корпоративного управління О. П. Орлюк, Ю. М. Бисага, О. В. Гарагонич. Питання змісту фідуціарних обов'язків членів органів корпорації досліджував Є. О. Трубаков. Що стосується аналізу ролі виконавчих директорів у корпоративному управлінні в Україні, це залишається без належного висвітлення у роботах науковців, що зумовлює необхідність у подальших наукових пошуках.

Мета статті. Дослідження має на меті проаналізувати повноваження виконавчих директорів та зміст закріплених за ними функцій для формулювання чіткого уявлення про їхню роль у корпоративному управлінні в Україні.

Виклад основного матеріалу. Виконавчий директор є виконавчим членом ради директорів, що обраний загальними зборами учасників (акціонерів) до складу ради директорів та здійснює функції ради директорів з управління поточною діяльністю корпорації (п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України № 2465-IX «Про акціонерні товариства») [1]. Вказаний Закон № 2465-IX не розкриває зміст поточної діяльності корпорації, а у нормах, що стосуються дворівневої структури, синонімом поточної діяльності вказує операційну (ч. 3 ст. 4). Операційна діяльність – це основна діяльність корпорації, а також інші види діяльності, які не є інвестиційною чи фінансовою діяльністю (п. 3) [2]. Відтак, поточною

(операційною) діяльністю вважається така діяльність корпорації, для якої вона створюється учасниками (акціонерами), може полягати у реалізації продукції (робіт, товарів, послуг), сплаті податків та зборів, витрачання на закупівлю продукції (робіт, товарів, послуг), оплату праці тощо.

З метою недопущення занадто широкого тлумачення змісту поточної (операційної) діяльності Закон № 2465-IX послуговується терміном «звичайна господарська діяльність» (п. 6 ч. 1 ст. 2). Також, вважаємо помилковим використання в Законі № 2465-IX (абз. 3 ч. 2 с. 65) та Законі України № 2275-VIII «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (ч. 7 ст. 39) [3] нарівні з терміном «звичайна господарська діяльність» терміну «звичайна щоденна діяльність», мотивуємо це тим, що слово «щоденна» є некоректним та може стосуватись лише тієї діяльності корпорації, яка провадиться буквально щодня (кожного календарного дня), а сам термін «звичайна щоденна діяльність» у Законі № 2465-IX вжито внаслідок механічного відтворення тексту схожої за змістом частини сьомої статті 39 Закону № 2275-VIII [4, с. 75-76].

Виконавчих директорів відносять до «вищого керівництва» – фізичних осіб, що систематично здійснюють управління (п. 9 ч. 1 ст. 3 Директиви № 2013/36/ЄС від 26.06.2013 р.) [5]. Для деяких корпорацій передбачено вимоги щодо кваліфікації виконавчих директорів – необхідність мати достатньо добру репутацію, знання, навички і досвід (ст. 121 Директиви № 2013/36/ЄС від 26.06.2013 р., п. 6 ч. 2 ст. 3 Закону України № 3480-IV «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки») [6]. Законом № 3480-IV покладено обов'язок вказувати у заяві про видачу ліцензії на провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках, зокрема інформацію про ділову репутацію виконавчих директорів та надавати документи, що її підтверджують (пп. б п. 3 ч. 5 ст. 71). До того ж, нагляд за діловою репутацією керівників надавачів фінансових та супровідних послуг здійснюється постійно відповідним регулятором (п. 6 ч. 2 ст. 25 Закону № 3480-IV). На деякі корпорації передбачено покладення відповідальності за забезпечення того, щоб виконавчі директори в будь-який час мали належну репутацію та достатні знання, навички і досвід для виконання своїх обов'язків (абз. 1 ч. 1 ст. 91 Директиви № 2013/36/ЄС від 26.06.2013 р.). У національному Кодексі корпоративного управління (п. 3.6) зазначається про необхідність членам ради мати бездоганну репутацію, а, також, знання, навички та досвід, необхідні для виконання радою директорів своїх функцій (професійна придатність та добропорядність) [7, с. 4, с. 21-22]. Вважається, що інформація про посадових осіб корпорації надає можливість інвесторам оцінювати їхній досвід, кваліфікацію і рівень винагороди, а також їхні відносини із корпорацією (п. iv ч. 6 ст. 7 Регламенту ЄС № 909/2014 від 23.07.2014 р.) [8]. Отже, право України, що знаходиться у динамічному процесі гармонізації до права Європейського Союзу, поступово урегулює порядок обрання вищим органом управління виконавчих директорів до ради, зокрема шляхом встановлення для певних корпорацій вимог до кваліфікації таких виконавчих членів ради, їхньої бездоганної та належної репутації і досвіду. У такому регулюванні спостерігаються тенденції посилення контролю за репутацією виконавчих директорів, розкритті інформації про неї для усіх стейкхолдерів корпорації.

На підставі аналізу ч.ч. 3 та 5 ст. 65 Господарського кодексу України [9] ми

стверджуємо, що керівником має вважатися особа, яка діє від імені корпорації без довіреності, представляє її інтереси та приймає рішення щодо її діяльності [4, с. 74, 77]. Однак, на даний момент п. 19 ч. 1 ст. 1 Закону України № 1953-IX «Про фінансові послуги та фінансові компанії» відносить до керівників відразу усіх членів ради директорів [10], що не сприяє правовій визначеності, а використання різними правовими актами однакової термінології, що наповнюється різним змістом, не відповідає критерію «якість закону» як складової принципу верховенства права. Ми не можемо використовувати ідентичні лінгвістичні конструкції для позначення різних правових змістів. Дійсно, враховуючи зміст ч. 17 ст. 86 Угоди про асоціацію керівника (менеджера – «manager»), можна узагальнюючим чином характеризувати наявність відносин управління або контролю [11]. Однак, оцінка правового змісту терміну керівник, що використовується Угодою, завжди буде здійснюватися з огляду на текст Угоди англійською мовою, де використано термін «manager», чого не відбуватиметься під час оцінки правового змісту терміну керівник, що використовується Законом № 1953-IX.

Наявність керівника як особи, що без довіреності діє від імені корпорації, є *sine qua non*, оскільки корпорація сама може бути учасником правовідносин винятково через суб'єктів, що виконують функції її органів, волевиявлення яких для третіх осіб буде волевиявленням корпорації. Віднесення до керівників невиконавчих директорів є згубним для правильного правозастосування. Проблемою у такій термінологічній плутанині вважаємо, для прикладу, те, що терміном керівник послуговується, також, і Кодекс України з процедур банкрутства [12], відтак, при однорівневій структурі корпоративного управління, якщо керівниками ми вважатимемо усіх членів ради директорів, у тому числі, і невиконавчих директорів, неминучими будуть проблеми у правозастосуванні. Так, керівник боржника зобов'язаний надавати арбітражному керуючому запитувану ним інформацію (ч. 2 ст. 12-1 згаданого Кодексу), то кому саме із «керівників» має арбітражний керуючий такий запит направити? Будь-якому члену ради директорів, у тому числі, невиконавчому директору? Логічне розуміння правових норм дозволяє допустити, що за звичаєм ділового обороту такий запит арбітражний керуючий направить особі, що у розумінні Закону України № 755-IV «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» є керівником [13], тобто особі, яка зазначена у Єдиному державному реєстрі як керівник боржника – головному виконавчому директору. У розумінні Закону № 755-IV керівником є особа або особи, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, у тому числі підписувати договори, подавати документи для державної реєстрації тощо (п. 13 ч. 2 ст. 9). Невиконавчі директори не характеризуються наявністю повноважень з управління, договори не підписують, відтак, відомості про них не будуть зазначені у Єдиному державному реєстрі як про керівників.

Також, господарський суд за визначених законом підстав має право припинити повноваження керівника або органу управління боржника із покладенням його / їх функцій на розпорядника майна (ч. 2 ст. 40, ч. 12 ст. 44 Кодексу України з процедур банкрутства). Якщо невиконавчий директор не надасть арбітражному керуючому інформацію, яку вимагає арбітражний керуючий, чи може господарський суд відсторонити головного виконавчого

директора? Вони обидва можуть вважатися керівниками, а норми не уточнюють який саме із керівників має не надати інформацію. Віднесення до керівників боржника і невиконавчих директорів означає, що господарський суд не позбавлений можливості відсторонити взагалі весь склад ради директорів як органу управління та контролю, хоча у загаданому Кодексі мова йде саме про орган (органи) управління (а не контролю). Не допустити продемонстрованих та інших правових проблем можливо лише шляхом узгодження використовуваної термінології у різних правових актах.

Наразі встановлено, що на установчих зборах вирішується питання про створення органів акціонерного товариства відповідно до обраної структури управління (п. 3 ч. 2 ст. 11 Закону № 2465-IX), а однорівнева структура передбачає здійснення функцій контролю та управління діяльністю акціонерного товариства єдиним колегіальним органом - радою директорів (абз. 2 ч. 2 ст. 4 Закону № 2465-IX). За чинного правового регулювання передбачається, що у приватному акціонерному товаристві з кількістю акціонерів до 10 осіб рада директорів може складатися винятково з виконавчих директорів (абз. 2, ч. 2 ст. 64 Закону № 2465-IX). Також, передбачається, що до ради директорів входять виконавчі директори та можуть входити невиконавчі (абз. 1 ч. 2 ст. 4 Закону № 2465-IX). При цьому, управління поточною діяльністю здійснюють виконавчі директори, а функції з управління ризиками та контролю за діяльністю виконавчих директорів і товариства в цілому здійснюють невиконавчі директори (абз. 4 ч. 2 ст. 4 Закону № 2465-IX). Додається, що у приватному акціонерному товаристві з кількістю акціонерів до 10 осіб замість ради директорів може формуватися одноосібний виконавчий орган, який здійснює повноваження ради директорів (абз. 3 ч. 2 ст. 4 Закону № 2465-IX). Також передбачено, що акціонерні товариства, в яких на день набрання чинності Законом № 2465-IX не створена наглядова рада, вважаються такими, що обрали однорівневу систему управління, а колегіальний виконавчий орган такого товариства виконує функції ради директорів (п. 6 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 2465-IX).

Вбачаємо в такому правовому регулюванні суперечливість, що не може бути подолана в ході застосування, виконання або використання відповідних норм права. Ті правові норми, які дозволяють учасникам (акціонерам) у межах однорівневої структури створити раду директорів та обрати до її складу винятково виконавчих директорів, нівелюють саму суть однорівневої структури корпоративного управління та нівелюють компетенцію ради директорів у частині утримання функцій управління ризиками та контролю. Така рада директорів не виконуватиме вимог щодо підзвітності та прозорості. На відміну від невиконавчих директорів, виконавчі мають безпосередню зацікавленість у реалізації пропонованих ними рішень, що може впливати на їхню здатність бути незалежними та об'єктивними під час оцінки щодо доцільності таких рішень, особливо якщо вони мають фінансову винагороду, пов'язану з результатами діяльності корпорації. В однорівневій системі питання балансу між виконавчими та невиконавчими директорами є особливо важливим. Якщо виконавчі директори мають надмірну владу, це може призвести до недостатнього контролю з боку ради директорів, що, в свою чергу, знизить ефективність корпоративного управління.

Оскільки Закон № 2465-IX регулює порядок створення, діяльності,

припинення та виділу, серед іншого, і приватних акціонерних товариств з кількістю акціонерів до 10 осіб, і тих акціонерних товариств, в яких на день набрання чинності Законом № 2465-IX не створена наглядова рада, для яких законодавець бажає дозволити не обирати суб'єктів, що здійснюватимуть управління ризиками та контролю, то доречнішим буде вказати це окремо як створення виконавчого органу (одноосібного або колегіального), передбачивши не обов'язковість таким корпораціям як створювати наглядову раду, так і обирати невиконавчих директорів. Ідея, що у випадку відсутності невиконавчих директорів рада директорів зможе реалізовувати функції контролю та управління ризиками, є ілюзорною, *de facto* ці функції будуть здійснюватися вищим органом управління або тими учасниками (акціонерами), що будуть обрані до ради директорів як її виконавчі члени. Таку структуру не варто відносити ні до однорівневої, ні до дворівневої, тому що відділення участі (володіння акціями, часткою) від контролю не відбудеться. І. В. Спасибо-Фатєєва влучно характеризує національну корпоративну традицію щодо бажання учасників (акціонерів) зберегти можливість утримувати контроль над корпорацією через відсутність потреби в масштабному залученні капіталу та недостатності ринкових механізмів, оскільки випуск акцій у вільний продаж не є привабливим і може загрожувати їхньому впливу на управління [14, с. 90]. Норма про те, що такий орган, що складатиметься винятково з виконавчих директорів, буде здійснювати повноваження ради директорів (ч. 2 ст. 4, ч. 2 ст. 64 Закону № 2465-IX), є невиконуваною в частині здійснення повноважень з управління ризиками та контролю, а саме такі функції ради директорів відрізняють її від виконавчого органу (ст. ст. 81-83 Закону № 2465-IX). Можливість проведення зовнішнього аудиту в цій частині не перекриватиме вказаний недолік. Роль аудиторського комітету або служби внутрішнього аудиту, якщо такі і створюватимуться, буде не виправдано низькою.

Виконавчі директори обираються до складу ради директорів (ч. 1 ст. 64 Закону № 2465-IX), із ними укладається трудовий договір (абз. 2 ч. 5 ст. 64 Закону № 2465-IX), який підписується від імені корпорації уповноваженою загальними зборами на таке особою (абз. 2 ч. 6 ст. 64 Закону № 2465-IX). Відтак, слід визначитись чи рішення вищого органу управління корпорації про обрання виконавчого директора породжує між ним та корпорацією корпоративні відносини. О. В. Гарагонич до суб'єктів корпоративних відносин відносить корпорації, власників корпоративних прав та суб'єктів, які виконують функції органів корпорації [15, с. 28, 34, 40, 42]. Аналогічної думки дотримується і В. Г. Жорнокуй [16, с. 8-10]. Суб'єкти, які виконують функції органу корпорації, здійснюють свої повноваження з управління у межах корпоративних відносин [15, с. 41]. Змістом корпоративних відносин є права, що має акція та корпоративні права [14, с. 87]. Корпоративні відносини складаються із приводу здійснення корпоративних прав [17, с. 66]. В. Г. Жорнокуй до суб'єктів корпоративних відносин відносить фізичних осіб, що виконують функції органів корпорації, що проявляють власну волю та які своїми діями або бездіяльністю набувають цивільних прав та обов'язків для корпорації [16, с. 10-11]. Конституційний Суд України відносини між фізичними особами, що виконують функції органів корпорації та корпорацією називає корпоративними (рішення № 1-рп/2010 у

справі № 1-2/2010 від 12.01.2010 р. [18]. Українське процесуальне законодавство та судова доктрина до підвідомчості господарських судів відносить справи у справах, що виникають з корпоративних відносин, в тому числі у справах пов'язаних з управлінням корпорацією, крім трудових спорів (п. 3 ч. 1 ст. 20 Господарського процесуального кодексу України [19]).

Отже, виконавчі директори як посадові особи ради директорів з моменту обрання до її складу набувають статусу суб'єктів корпоративних відносин – вони в межах своїх повноважень будуть здійснювати функції ради директорів з управління поточною (операційною) діяльністю на умовах та принципах провадження звичайної господарської діяльності корпорації, якщо такі затверджені. Якщо виконавчі директори є суб'єктами корпоративних відносин, чи набувають вони корпоративних прав? Правове визначення корпоративних прав, наразі, полягає у сукупності правомочностей, що належать особі як учаснику (засновнику, акціонеру, пайовику) корпорації відповідно до закону та її статутного документу (ч. 1 ст. 96-1 Цивільного кодексу України) [20]. А. В. Смітюх характеризує корпоративні права як закріплені законодавством і статутним документом комплекс виключних прав особи, що дозволяє впливати на корпорацію, забезпечує реалізацію інвестиційного інтересу як учасника [21, с. 133]. С. Ю. Серьогін визначає корпоративні права як права учасників корпорації щодо самої корпорації та інших учасників, що виникають з членства [22, с. 110]. І. М. Галіян пропонує корпоративні права включити до переліку об'єктів цивільних прав у статті 177 Цивільного кодексу України, а норми, що стосуються корпоративних прав, характеризує як такі, у яких відсутній регулятивний характер [23, с. 32-33].

Одним із корпоративних прав є право на участь в управлінні (п. 1 ч. 3 ст. 96-1 Цивільного кодексу України). Право на участь в управлінні при однорівневій структурі може бути реалізоване шляхом обрання вищим органом управління учасників (акціонерів) до складу ради директорів. І. М. Галіян широко трактує правомочності, що впливають із права на участь в управлінні, відносячи сюди скликання та участь у загальних зборах, контроль за діяльністю корпорації, висування своєї кандидатури на обрання до складу її органів [23, с. 42]. О. В. Гарагонич право на участь в управлінні розкриває як можливість учасникам долучитись до реалізації господарської компетенції корпорації шляхом членства в органах корпорації: загальних зборах, де членство гарантоване законом та / або інших органах, де членство набувається у разі обрання [15, с. 40]. Також, науковець характеризує обрання вищим органом управління третіх осіб не учасників (акціонерів) до складу інших органів корпорації як делегування учасниками (акціонерами) їм права на участь в управлінні [15, с. 41; 24, с. 111]. Отже, корпоративні права охоплюють комплекс прав, що належать саме учаснику (акціонеру) корпорації, відтак носієм корпоративних прав виконавчий директор не є, окрім випадків, коли сам учасник (акціонер) обраний як виконавчий член ради директорів.

Обрання виконавчого директора відбувається одночасно із наділенням його повноваженнями з управління, за неналежне здійснення яких передбачено відповідальність, а відносини із управління становлять основу відносин між корпорацією та таким виконавчим директором. Обрання виконавчого директора

формує правовий зв'язок між ним та корпорацією, також, між ним та радою директорів. А. В. Смітюх характеризує «правовий зв'язок» як комплекс правовідносин між особами, що виникають внаслідок отримання однією з них певного статусу. Цей зв'язок передбачає ексклюзивні права, які не доступні третім особам, і є вирішальними для іншої сторони, оскільки істотно впливають на її становище та діяльність [25, с. 60-61]. Цей правовий зв'язок між виконавчими директорами та корпорацією, а також, між виконавчими директорами та радою директорів, носить корпоративний характер, створює з самого початку взаємні права та обов'язки.

Оскільки згідно Закону № 2465-IX із виконавчим директором має бути укладено трудовий договір, то ці корпоративні відносини породжують між ним та корпорацією, також, і трудові відносини, а висновок про зворотнє був би *ad absurdum*. Основними суб'єктами трудових відносин є працівник та роботодавець [26, с. 199]. Погоджуємось з думкою про те, що роботодавцем слід вважати корпорацію [26, с. 200]. При цьому, оскільки загальні збори учасників (акціонерів) взагалі не є самостійним суб'єктом права [15, с. 39], вищий орган управління, який обирає виконавчих членів до складу ради директорів, не може вважатись роботодавцем.

Відтак, у разі обрання вищим органом управління виконавчого директора до складу ради директорів між таким директором та корпорацією виникають трудові відносини, але він буде, також, суб'єктом, що здійснюватиме функції колегіального органу управління та контролю корпорації, а головний виконавчий директор взагалі буде керівником корпорації, тобто, керівником свого роботодавця. Що стосується припинення повноважень виконавчого директора, то таке може бути реалізовано за його власною ініціативою (п. 1 ч. 1 ст. 67 Закону № 2465-IX), за рішенням вищого органу управління (п. 26 ч. 2 ст. 39 № 2465-IX, ч. 6 ст. 65 Господарського кодексу України), без рішення загальних зборів у випадках, визначених законом та статутним документом (п. п. 2 - 6 ч. 1 ст. 67 Закону № 2465-IX). Із припиненням повноважень виконавчого директора одночасно припиняється дія трудового договору, укладеного з ним (ч. 2 ст. 67 Закону № 2465-IX). К. М. Пільков та І. В. Ткач слушно стверджують, що звільнення керівника без негайного призначення наступника може залишити корпорацію без особи, що здійснює функції управління, відповідального за поточну (операційну) діяльність корпорації, що може призвести до повного блокування її роботи, що особливо актуально у разі подання позову таким керівником з метою звільнення за його власним бажанням як працівника (п. 8, 12) [27].

Вказане лише підтверджує складність та багатогранність правових питань у визначенні співвідношення корпоративних і трудових відносин, що виникають між корпорацією та її виконавчими директорами. Дійсно, згідно згаданого рішення Конституційного Суду України спори між корпорацією та особами, яким довірено повноваження з управління, мають вирішуватись не в межах трудових, а винятково в рамках корпоративних відносин (п. 3.2). Однак, враховуючи, що корпоративних прав у тих виконавчих директорів, які не є учасниками (акціонерами), не виникає, то такі директори не є суб'єктами корпоративного спору, якщо буквально розуміти визначення цього процесуального терміну, що міститься у п. 3 ст. 20 Господарського процесуального кодексу України.

Варто в цій частині відмітити, що Велика Палата Верховного Суду

не створена наглядова рада, у встановлений додатково розумний строк обрати структуру управління та привести корпоративне управління у відповідність до нових правових реалій.

Список використаної літератури

1. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 р. № 2465-IX / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 18-19. Ст. 81.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ від 07.02.2013 р. № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»» / Міністерство фінансів України. Зареєстровано від 28.02.2013 р. № 336/22868 / Міністерство юстиції України. 2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 13. Ст. 69.
4. Серт О. В. Розмежування повноважень голови ради директорів, головного виконавчого директора та корпоративного секретаря при однорівневій структурі корпоративного управління в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2024. № 84 (частина 2). С. 72-79.
5. Директива Європейського Парламенту і Ради № 2013/36/ЄС від 26.06.2013 р. / Європейський Союз. 2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_036-13#Text (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
6. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 31. Ст. 268.
7. Кодекс корпоративного управління: ключові вимоги і рекомендації: додаток до рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку № 118 від 12.03.2020 р. 48 с. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/kodeks-korporatyvnoho-upravlinnia-kliuchovi-vymohy-i-rekomendatsii/> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
8. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 909/2014 від 23.07.2014 р. / Європейський Союз. 2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_054-14#Text (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
9. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18-22. Ст. 144.
10. Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 3-4. Ст. 10.
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода № 984_011 від 27.06.2014 р. Міжнародний документ. Ратифіковано Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
12. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 19. Ст. 74.
13. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 31-32. Ст. 263.
14. Спасибо-Фатеева І. В. Вчення про корпоративні права і цивілістична доктрина. Право України. 2014. № 6. С. 84-92.
15. Гарагонич О. В. Суб'єкти корпоративних відносин: теоретико-правові аспекти. Право України. 2021. № 6. С. 26-45.
16. Жорнокуй В. Г. Особи, що здійснюють функції органів підприємницьких товариств, як суб'єкти цивільної відповідальності. Форум права. 2024. № 2. С. 6-15.
17. Спасибо-Фатеева І. В. Корпоративні правовідносини та корпоративні спори. Проблеми цивільного права та процесу. Харків. 2018. С. 64-68.

18. Рішення № 1-рп/2010 Конституційного Суду України від 12.01.2010 р. у справі № 1-2/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-10#Text> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
19. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
20. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV/ Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.
21. Смітюх А. В. Щодо співвідношення корпоративних прав, організаційно-господарських повноважень та організаційно-установчих повноважень власника. Право України. 2018. № 6. С. 132-142.
22. Серьогін С. Ю. Зловживання правом у сфері корпоративних відносин (порівняльно-правовий аспект). Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Спеціальність: 12.00.03. Київ. 2014. 220 с.
23. Галіян І. М. Захист корпоративних прав учасників господарських товариств: цивільно-правові аспекти. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Спеціальність 081. Право. Київ. 2020. 264 с.
24. Гарагонич О. В. Корпоративна природа правовідносин між акціонерним товариством і суб'єктами, які виконують функції його органів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2017. № 42. С. 109-114.
25. Смітюх А. В. Участь у господарському товаристві як правовий зв'язок. Права держава. 2014. № 18. С. 58-63.
26. Іншин М. І. Теоретико-правова характеристика трудових правовідносин. Форум права. 2014. № 1. С. 198-202.
27. Окрема думка суддів К. М. Пількова, І. В. Ткача до Постанови Великої Палати Верховного Суду від 06.09.2023 р. у справі № 127/27466/20: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113561046> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
28. Постанова від 30.01.2019 р. у справі № 145/1885/15-ц: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79684982>. (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
29. Постанова від 10.04.2019 р. у справі № 510/456/17: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82420790> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
30. Постанова від 10.09.2019 р. у справі № 921/36/18: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85412893> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
31. Постанова від 16.10.2019 р. у справі № 752/10984/14-ц: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87527949> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
32. Постанова від 12.01.2021 р. у справі № 127/21764/17: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95242274> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).
33. Постанова від 06.09.2023 р. у справі № 127/27466/20: Велика Палата Верховного Суду. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113430105> (Дата доступу: 05.11.2024 р.).

References

1. Pro aktsionerni tovarystva: Law of Ukraine № 2465-IX. 27.07.2022. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2023. № 18-19. p. 81 [in Ukrainian].
2. National Regulation (standart) bukhhalterskoho obliku № 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti». 07.02.2013 № 73 / Ministry of Finance of Ukraine. 28.02.2013 № 336/22868 / Ministry of Justice of Ukraine. 2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
3. Pro tovarystva z обмеженою та додатковою відповідальністю: Law of Ukraine № 2275-VIII. 06.02.2018. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2018. № 13. p. 69 [in Ukrainian].
4. Sert O. V. (2024). Difference of powers of the Board Chair, Chief Executive Officer and Company Secretary under the one-tier corporate governance structure in Ukraine. Uzhhorod National University Herald. Series: Law. № 84 (2). p. 72-79 [in Ukrainian].
5. Directive of the European Parliament and of the Council № 2013/36/EU. 26.06.2013 / European Union. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_036-13#Text. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
6. Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky: Law of Ukraine № 3480-IV. 23.02.2006. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2006. № 31. p. 268 [in Ukrainian].

7. The Corporate governance code: the key requirements and the recommendations. 12.03.2020. National securities and stock market commission. 48 p. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/kodeks-korporatyvnoho-upravlinnia-kliuchovi-vymohy-i-rekomendatsii/>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
8. Regulation of the European Parliament and of the Council (EU) № 909/2014. 23.07.2014 / European Union. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_054-14#Text. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
9. Hospodarskyi kodeks Ukrainy: Law of Ukraine № 436-IV. 16.01.2003. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2003. № 18-22. p. 144 [in Ukrainian].
10. Pro finansovi posluhy ta finansovi kompanii: Law of Ukraine № 1953-IX. 14.12.2021. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2023. № 3-4. p. 10 [in Ukrainian].
11. Association agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. № 984_011. 27.06.2014. Ratified by Law of Ukraine № 1678-VII. 16.09.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
12. Kodeks Ukrayiny z protsedur bankrutstva: Law of Ukraine № 2597-VIII. 18.10.2018. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2019. № 19. p. 74 [in Ukrainian].
13. Pro derzhavnu reyestratsiyu yuridichnykh osib, fizychnykh osib - pidpnyemstiv ta hromadskykh formuvannya: Law of Ukraine № 755-IV. 15.05.2003. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2003. № 31-32. p. 263 [in Ukrainian].
14. Spasybo-Fatieieva I. V. (2014). The Study of Corporate Rights and Civil Law Doctrine. Pravo Ukrainy. № 6. p. 84-92 [in Ukrainian].
15. Harahonych O.V. (2021). Subjects of corporate relations: theoretical and legal aspects. Pravo Ukrainy. № 6. p. 26-45 [in Ukrainian].
16. Zhornokui V. H. (2024). Persons performing functions of bodies of entrepreneurial companies as subjects of civil liability. Forum Prava. 79 (2). p. 6-15 [in Ukrainian].
17. Spasybo-Fatieieva I. V. (2018). Corporate legal relations and corporate disputes. Problems of Civil Law and Process. Kharkiv. p. 64-68 [in Ukrainian].
18. Decision № № 1-пп/2010. Constitutional Court of Ukraine. 12.01.2010. Case № 1-2/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-10#Text>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
19. Gospodarskyi protsesualnyy kodeks Ukrayiny: Law of Ukraine № 1798-XII. 06.11.1991. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 1992. № 6. p. 56 [in Ukrainian].
20. Tsyvilnyy kodeks Ukrayiny: Law of Ukraine № 435-IV. 16.01.2003. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny. 2003. № 40-44. p. 356 [in Ukrainian].
21. Smitiukh A. V. (2018). On the correlation of corporate rights, business organization powers and organization incorporation powers of the owner. Pravo Ukrainy. № 6. p. 132-142 [in Ukrainian].
22. Seryogin S. Yu. (2014). Abuse of right in corporate relations (comparative approach). Thesis for obtaining scientific Candidate of Science Degree (Law) specializing 12.00.03. Kyiv. 220 p. [in Ukrainian].
23. Haliian I. M. (2020). Protection of corporate rights of participants of business associations: civil legal aspects. Thesis for the degree of Doctor of Philosophy (PhD). Specialization 081. Pravo. Kyiv. 264 p. [in Ukrainian].
24. Harahonych O. V. (2017). The corporate nature of legal relations between joint stock company and its bodies. Uzhhorod National University Herald. Series: Law. № 42. p. 109-114 [in Ukrainian].
25. Smitiukh A. V. (2014). The shareholding in a commercial company as a legal nexus. Constitutional State. № 18. p. 58-63 [in Ukrainian].
26. Inshyn M. I. (2014). Theoretical and Legal Characteristic of the Labor Relationship. Forum prava. № 1. p. 198-202 [in Ukrainian].
27. Okrema dumka suddiv K. M. Pilkova ta I. V. Tkach do Postanovy Velykoyi Palaty Verkhovnoho Sudu. Decision 06.09.2023. Case № 127/27466/20. Grand Chamber of the Supreme Court. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113561046>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
28. Decision 30.01.2019. Case № 145/1885/15-ц. Grand Chamber of the Supreme Court. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/79684982>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
29. Decision 10.04.2019. Case № 510/456/17. Grand Chamber of the Supreme Court. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82420790>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].

30. Decision 10.09.2019. Case № 921/36/18. Grand Chamber of the Supreme Court. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85412893>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
31. Decision 16.10.2019. Case № 752/10984/14-ц. Grand Chamber of the Supreme Court. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87527949>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
32. Decision 12.01.2021. Case № 127/21764/17. Grand Chamber of the Supreme Court. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95242274>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].
33. Decision 06.09.2023. Case № 127/27466/20. Grand Chamber of the Supreme Court. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113430105>. Date of access: 05.11.2024 [in Ukrainian].

Стаття надійшла 05.11.2024 р.

O. V. Sert, PhD student, Attorney
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Educational and Scientific Institute of Law
the Department of Economic Law and Economic Judiciary
60 Volodymyrska St, Kyiv, 01033, Ukraine
e-mail: sertoleksandr@gmail.com
ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-3882-8813>

EXECUTIVE DIRECTORS IN THE SYSTEM OF CORPORATE RELATIONS

Summary

In the article there is an analysis of the legal status and functions of executive directors. The research aims to analyse the powers of executive directors and the scope of their assigned functions to clarify their role in corporate governance in Ukraine. To achieve this goal, the study uses various scientific methods, including technical-legal analysis, synthesis, analogy, modeling, comprehensive research, structural-functional analysis, comparative legal method and others. Author uses the technical-legal analysis method to assess terminology used in legal acts, highlighting issues with normative terminology. Specifically, Law No 1953-IX categorizes all board members as "manager", which aligns with the "quality of law" criterion, overlooks the meaning attributed to this term in other legal texts and the functional distinctions between executive and non-executive directors. The author suggests clarifying the term "manager" and distinguishing between management functions and functions related to oversight and risk management, assigning last two exclusively to non-executive board members. The usage of the structural-functional method made it possible to identify the functional features of individual components within a one-tier corporate governance structure. It has been proposed that private joint-stock companies with a small number of shareholders should be allowed to establish an executive body without a mandatory board of directors or supervisory board. Law No 2465-IX already permits these companies to avoid traditional one-tier or two-tier structures; however, in its current form, the law's implementation risks lacking substantive meaning. The comprehensive research method allowed for the integration of insights from not only commercial law but also from other legal fields. Executive directors elected to the board gain legal standing within corporate relations as individuals performing board functions-specifically managing the corporation's ongoing operations. Employment contracts are signed with these directors, thus establishing employment relationships in addition to their corporate roles. They do not acquire corporate rights unless they are shareholders, and therefore, if not shareholders, they are not participants in corporate disputes. It is also concluded that the Grand Chamber of the Supreme Court adjudicates disputes concerning the dismissal of executives and members of executive bodies within commercial jurisdiction, emphasizing the paramount importance of compliance with the procedures involved in adopting the contested decisions.

Keywords: one-tier corporate governance structure, board of directors, joint-stock company, executive director, Chief Executive Officer, manager, corporation.